

Tampereen yliopiston puheviestinnän alan täydennyskoulutustarpeen kartoitus

Anna Kuitunen

Ammatillisen opettajankoulutuksen
kehittämishanke
Toukokuu 2012
Ammatillinen opettajakorkeakoulu
Tampereen ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Kuitunen, Anna
Tampereen yliopiston puheviestinnän alan täydennyskoulutustarpeen kartoitus

Opettajankoulutuksen kehittämishanke 28 sivua + 1 liitesivu
Toukokuu 2012

Opiskelu ja oppiminen päättyvät harvoin yhteen suoritettuun tutkintoon. Nykyisessä ja alati muuttuvassa työelämässä osaamisensa päivittäminen on lähes selviytymisen edellytys. Yliopistot ja korkeakoulut pyrkivät tarjoamaan täydennyskoulutusta, jonka avulla akateemiset asiantuntijat voivat kehittää osaamistaan. Parhaimmillaan täydennyskoulutus on myös merkittävä toimija korkeakoulujen ja työelämän välillä.

Tässä työssä kartoitettiin Tampereen yliopiston puheviestinnän oppiaineesta valmistuneiden tarpeita ja toiveita täydennyskoulutukselle. Kartoituksen tarkoituksena oli selvittää, minkälaista täydennyskoulutusta puheviestinnän asiantuntijat tuntevat tarvitsevansa nyt ja tulevaisuudessa. Kartoituksen avulla haluttiin myös synnyttää vilkasta vuoropuhelua oppiaineen ja työelämän välille.

Kartoituksen perusteella täydennyskoulutuksen tulisi tarjota alan uusinta tutkimustietoa. Yleisen puheviestinnän alan uusimman tiedon lisäksi kaivattiin erityisesti tietoa ammatillisesta viestinnästä. Vastaajat toivat esille myös puheviestinnän alan laaja-alaisuuden: puheviestinnän alalla tarvitaan paljon erilaisia taitoja, joihin tarvitaan myös koulutusta. Puheviestinnän asiantuntijuus ja osaaminen näyttäisivät kartoituksen perusteella syntyvän vankasta puheviestinnän tieteenalan teoriapohjasta, johon yhdistellään niitä taitoja, joita kussakin työtehtävässä yksilöllisesti tarvitaan.

Asiasanat: puheviestintä, akateeminen asiantuntijuus, täydennyskoulutus, elinikäinen oppiminen

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	4
2	PUHEVIESTINNÄN ALA	7
	2.1 Puheviestinnän oppiaineen ja tieteenalan historia meillä ja maailmalla.....	7
	2.2 Puheviestinnän opetus ja tutkimus Tampereen yliopistossa	8
	2.3 Puheviestinnän alan asiantuntijuus 2010-luvulla.....	9
3	TÄYDENNYSKOULUTUS JA ELINIKÄINEN OPPIMINEN KORKEAKOULUMAAILMASSA	12
	3.1 Täydennyskoulutuksen ja elinikäisen oppimisen lähtökohtia	12
	3.2 Täydennyskoulutuksen monet vaikutukset ja suuntaviivat	13
	3.3 Täydennyskoulutus Tampereen yliopistossa	15
4	PUHEVIESTINNÄN ASIAANTUNTIJOIDEN AJATUKSIA TÄYDENNYSKOULUTUKSEN TARPEISTA NYT JA TULEVAISUUDESSA	18
	4.1 Kartoituksen toteuttaminen ja tulosten analyysi	18
	4.2 Tulokset	18
5	YHTEENVETO JA POHDINTA.....	23
	5.1 Puheviestinnän täydennyskoulutus	23
	5.2 Kartoituksen jälkeen.....	25
	LÄHTEET	26
	LIITTEET.....	28

1 JOHDANTO

Yliopistojen ja korkeakoulujen toimintaan vaikuttavat yhteiskuntaa laajemminkin koskettavat kilpailukykytavoitteet. Koulutukselle asetetaan isoja odotuksia; sen tulisi paitsi parantaa kansallista kilpailukykyä myös itsessään vastata tehokkuusvaatimukseen. (Hietaniemi-Virtanen 2010.) Kilpailukyky ja sen säilyttäminen on kirjattuna myös uuteen hallitusohjelmaan. Opetus- ja kulttuuriministeriön (2012) tuoreessa kehittämissuunnitelmassa sanotaan, että koulutuksen sisältöjä ajantasaisesti ja oppilaitosten ja korkeakoulujen toiminnan laatua, tehokkuutta ja vaikuttavuutta parannetaan. Koulutuspolitiikka tulee rakentumaan elinikäisen oppimisen periaatteelle. Elinikäisen oppimisen politiikkaan kuuluu muun muassa se, että oppiminen ei pääty nuorena hankittuun tutkintoon vaan jatkuu koko aikuisiän. Vahvalla aikuiskoulutusjärjestelmällä on tarkoitus vastata esimerkiksi muuttuvan työelämän osaamisvaatimuksiin.

Työelämäläheisyyttä ja -lähtöisyyttä korostavat periaatteet ohjaavat nyt vahvasti aikuiskoulutusta ja sen kehittymistä (Hietaniemi-Virtanen 2010). Yliopistomaailmassa se on toisinaan hieman hankalakin asia, sillä yliopistot tarjoavat ensisijaisesti sivistävää koulutusta. Suuri osa yliopistokoulutuksesta on tieteenalaperustaista ilman suoraa kytkentää ammattikäytäntöihin. Yliopistoissa on paljon niin sanottuja generalistisia oppiaineita, joilta ei valmistu varsinaisesti mihinkään tiettyyn ammattiin tai työtehtävään. Yliopistokoulutuksen vahvuus on teoreettisen ja käsitteellisen perustan rakentamisessa, jonka varassa dynaaminen asiantuntijuus voi kehittyä (Lehtinen 2010).

Tynjälän, Slotten, Niemisen, Longan ja Olkinuoran (2004) tutkimuksen mukaan yliopistoista valmistuneet ovat kokeneet, että merkittävä osa työelämässä tarvittavista taidoista opitaan vasta työelämässä. Tämä on epäilemättä totta. Toisaalta esimerkiksi Jakku-Sihvonen (2005, 131-132) on todennut, ettei pelkkä työkokemus riitä asiantuntijuuden kehittymiseen, sillä toimintavarmuus ja rutiinien hallinta voivat johtaa joustamattomuuteen uuden tiedon soveltamisessa. Asiantuntijuutta ja asiantuntijamaista työtettä taas voidaan pitää nimenomaan yliopistosta valmistuneelle tärkeänä ominaisuutena.

Ratkaisu työelämän tarpeiden ja akateemisen asiantuntijuuden yhteissävelen kehittämiseksi sekä elinikäiselle oppimiselle korkeakouluissa voi löytyä täydennyskoulutuksesta. Täydennyskoulutukseen onkin tartuttu kiinni. Esimerkiksi Tampereen yliopistossa valmistui vuonna 2010 selvitys yliopiston täydennyskoulutuksen tulevaisuudesta ja uudesta koulutusmallista. Selvitys tarkastelee elinikäisen oppimisen edistämistä perustutkintokoulutuksen jälkeisessä täydennyskoulutuksessa uuden yliopistolain mukaisessa yliopistossa.

Selvityksessään Hietaniemi-Virtanen (2010, 41) toteaa muun muassa, että työelämätarpeisiin vastaaminen edellyttää täydennyskoulutukselta asiakaslähtöisyyttä eli huolehtimista siitä, että koulutustarpeet vastaavat asiakkaiden tarpeisiin. Täydennyskoulutus tulisi räätälöidä asiakkaan tarpeisiin niin, että asiakas on mukana määrittelemässä koulutuksen tavoitteita, toteuttamistapaa ja sisältöjä. Hietaniemi-Virtasen ajatus on varsin hyvä ja jopa aikaansa edellä, sillä samaa asiaa käsitellään Opetus- ja kulttuuriministeriön (2012) uudessa koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa. Siinä todetaan yleisesti, että aikuiskoulutus on tarjontapainotteista, eikä siis aina vastaa yksilöiden tarpeisiin.

Tässä kehittämishankkeessa kartoitetaan puheviestinnän alan täydennyskoulutuksen tarvetta. Kartoitus on tehty kysymällä kiinnostusta, halukkuutta ja tarvetta täydennyskoulutukseen Tampereen yliopistosta puheviestinnän oppiaineesta valmistuneilta maistereilta, tohtoreilta sekä tohtoriopintojaan tekeville. Kartoituksen avulla halutaan saada tietoa siitä, kuinka puheviestinnän alan täydennyskoulutusta voitaisiin parhaiten kehittää puheviestinnän alalla toimivien näkökulmasta. Täydennyskoulutuksella tarkoitetaan nimenomaan yliopiston, tässä tapauksessa Tampereen yliopiston tarjoamaa täydennyskoulutusta.

Puheviestintää on voinut opiskella Tampereen yliopistossa pääaineena vuodesta 2003 saakka. Sitä ennen puheviestinnästä on voinut suorittaa sivuaineena cum laude- eli aineopintotasoisena kokonaisuuden. Puheviestintä on lähtenyt todelliseen nousuun Tampereen yliopistossa viimeisen kymmenen vuoden aikana, ja ensimmäiset valmistuneet ovat ehtineet olla työelämässä muutaman vuoden. Aika tämänkaltaisen kartoituksen tekemiseen on nyt sopiva.

Tampereen yliopiston puheviestinnän oppiaineessa halutaan myös tiivistää suhteita oppiaineen ja siitä valmistuneiden välillä. Tavoitteena on luoda kiinteää ja vilkasta vuoropuhelua oppiaineen ja työelämässä toimivien kesken. Ensimmäinen askel yhteydenpidon kehittämiseen oli Tampereen yliopiston puheviestinnän alumnisähköpostilistan perustaminen syksyllä 2011.

2 PUHEVIESTINNÄN ALA

2.1 Puheviestinnän oppiaineen ja tieteenalan historia meillä ja maailmalla

Puheviestinnän juurien voidaan nähdä olevan yli kahdentuhannen vuoden takana Antiikin Kreikassa ja sen retoriikassa. Antiikin aikoina keskiössä olivat julkinen puhuminen ja hyvän puhetaidon harjoittaminen ja opettaminen. Suomessa retoriikka tuli oppiaineeksi yliopistoon vuonna 1640, ensimmäisen yliopiston perustamisen myötä. Retoriikka tarkoitti tuolloin kaunopuheisuutta, sisältäen sekä puhumisen että kirjoittamisen. Kieli oli latina, ja myöhemmin retoriikka omana oppiaineenaan hävisikin latinan tieltä. (Isotalus 2005; Keskinen, 1995.)

Suomessa puheviestinnän opettaminen nousi 1800-luvun lopulla vahvasti kasvavan kansallisuusaatteen myötä. Tuolloin nähtiin, että suomalaisten tuli osata puhua taitavasti myös suomen kielellä. Puheviestinnän opetus olikin tuolloin hyvin käytäntöpainotteista; ensimmäinen oppikirja vuodelta 1901 oli Wihtori Peltosen kirjoittama Puhetaito, ja se keskittyi opastamaan puheiden pitämisessä ja äänenkäytössä. (Isotalus 2005; Keskinen 1995.)

Varsinaisesti puheviestinnän tieteenalan katsotaan syntyneen Yhdysvalloissa vuonna 1914, jolloin perustettiin ensimmäinen puheviestinnän alan opettajien järjestö (the National Association of Academic Teachers of Public Speaking). Puheviestintä kulki tuolloin nimellä public speaking, eli kiinnostus oli edelleen retoriikassa ja julkisessa puhumisessa. 1920-luvulta lähtien puheviestinnän tutkimus laajeni, ja kiinnostus retoriikkaan väheni (Readon & Rogers 1988, Isotaluksen 2005, 102 mukaan). Julkisen puhumisen sijaan kiinnostuttiin muun muassa vuorovaikutuksesta ryhmissä. Vuorovaikutuksen noususta tieteenalan keskiöön kertoo jotain myös se, että monet puheviestinnän kansainväliset koulutusohjelmat kulkevat nykyään nimellä "communication studies" (vrt. speech communication studies) ja myös useista tieteenalan julkaisuista sana "speech" on pudonnut pois. (Isotalus 2005, 102).

Suomessa puheviestinnän tieteenalan kasvu on seurannut hämmästyttävän tarkasti alan amerikkalaista kehitystä. Ensimmäinen puheviestinnän (tai oikeammin puhetaidon ja kaunoluvun) lehtoraatti perustettiin Helsingin yliopistoon vuonna 1928 (Keskinen 1995,11). Tuolloin puheviestinnän opetus oli kuitenkin enemmän ja vähemmän sidottu papiston ja opettajien koulutuksen sekä suomen kielen opetuksen tarpeisiin (Valo 1998, 286). Noin viisikymmentä vuotta myöhemmin Tampereen yliopistossa alettiin opettaa puheviestintää sivuaineena ensin perusopinto- ja hieman myöhemmin aineopinto-tasolla. Vuonna 1982 Jyväskylän yliopistoon perustettiin Suomen ensimmäinen puheviestinnän professori sekä puheviestinnän pääainekokonaisuus. (Isotalus, 2005; Leino 2005.) Tänä päivänä puheviestintää voi opiskella pääaineena Jyväskylän, Tampereen ja Helsingin yliopistoissa.

2.2 Puheviestinnän opetus ja tutkimus Tampereen yliopistossa

Puheviestinnän oppiaineen matka Tampereen yliopistossa alkoi puheoppi-nimikkeen alla. 1960-70 -luvuilla alkanut puheopin oppiaine sisälsi kaksi linjaa: puheviestinnän linjan sekä puhetekniikan ja vokologian linjan. Puheopin opetus oli sivuaineopetusta aina vuoteen 2002 saakka, jolloin puheoppi-oppiaine sai pääainestatuksen. Samoihin aikoihin oppiaineeseen perustettiin puheviestinnän professuuri. Puheopin historian ensimmäiset kaksitoista pääaineopiskelijaa tulivat Tampereen yliopiston puheopin laitokselle syksyllä 2003. (Leino 2005.)

Kulunut vajaa vuosikymmen on pitänyt sisällään paljon muutoksia. Puheoppi-oppiaine hajosi vuonna 2010 ja puheviestintä sekä puhetekniikka ja vokologia muuttuivat itsenäisiksi oppiaineikseen. Muutoksen tuulet koko Tampereen yliopistossa ovat omalta osaltaan vaikuttaneet myös edellä mainittuihin oppiaineisiin; tammikuussa 2011 ison rakennemuutoksen yhteydessä koko puheopin laitos lakkasi olemasta, ja laitoksen oppiaineet jakaantuivat uusiin tieteenalayksiköihin. Puheviestintä siirtyi yhdessä tiedotusopin, teatterin ja draaman tutkimuksen ja teatterityön (Näty) kanssa Viestinnän, median ja teatterin yksikköön.

Historia on aina mukana nykyisyydessä ja tulevaisuudessa. Professuurin puuttuminen esimerkiksi tekee oppiaineen profiloitumisesta ja kehittymisestä hanka-

lampaa. Isotalus (2006) on todennut, että myös pitkä menneisyys sivuaineena vaikuttaa oppiaineeseen. Sivuaineopetuksessa oppiaineella on erilainen rooli kuin pääaineella; sivuaineen tehtävänä on usein antaa muiden aineiden opiskelijoille lisävalmiuksia. Tällöin ei juurikaan opeteta oman alan tulevia asiantuntijoita. Ensimmäiset maisterit puheviestinnästä valmistuivat 2000-luvun loppupuolella. Tällä hetkellä maistereita on parisenkymmentä. Tohtoreita on kaksi, ja tulevan kesän alussa juhlitaan kolmatta.

Puheviestinnän tutkimus Tampereen yliopistossa on vuosien kuluessa keskittynyt erityisesti viiteen alueeseen: poliittiseen viestintään, ammatilliseen puheviestintään, puheviestintään ihmisten hyvinvoinnin edistäjänä, kuuntelemiseen sekä medioituun interpersonaaliseen viestintään (Puheviestintä, tutkimus oppiaineessa 2011). Jos puheviestintä oli tieteenalansa alkumetreillä kiinnostunut julkisesta puhumisesta, on kiinnostus nyt selvästi siirtynyt vuorovaikutukseen - jopa hyvin arkiseen sellaiseen - elämän erilaisilla alueilla, tilanteissa ja ympäristöissä. Myös puheviestinnän opetus kulkee ja jäsentyy yhdessä tutkimuksen mukana. Edellä esitellyt aihealueet ovat mukana puheviestinnän opintotarjottimella Tampereen yliopistossa.

Elokuussa 2012 puheviestinnän oppiaine menee jälleen yhden myllyn läpi sulautuessaan osaksi Journalistiikan ja viestinnän koulutusohjelmaa. Laaja-alaiset kandidaatin opinnot muodostuvat puheviestinnän, journalistiikan, visuaalisen journalismin, teatterin ja draaman tutkimuksen, mediakulttuurin ja mediakasvatuksen opinnoista. Omat maisteriopintonsa puheviestintä kuitenkin säilyttää. Oppiaine on siis taas uuden edessä. Nähtäväksi jää, millaiseksi paikka uudessa tutkinto-ohjelmassa muodostuu ja mitä kaikkea laaja-alaiset kandidaatin opinnot tuovat mukanaan.

2.3 Puheviestinnän alan asiantuntijuus 2010-luvulla

Vaikka puheviestinnän juuret ovat kaukana tuhansien vuosien takana, on tieteenala ja oppiaine nykyisessä muodossaan suhteellisen nuori. Puheviestintä, sen opettaminen, tutkiminen ja merkitys ihan yhteiskunnallisellakin tasolla ovat

kuitenkin kasvaneet ja kehittyneet mittavin askelin muutamien viime vuosikymmenten aikana.

Ei tarvitse kovinkaan kauan selata erilaisia työpaikkailmoituksia kun huomaa, että alasta riippumatta ilmoituksissa on lähes poikkeuksetta yksi ja sama maininta: hakijoilta joko toivotaan tai tehtävän hoitaminen suorastaan edellyttää hyviä vuorovaikutustaitoja. Paljon puhutaan myös siitä, kuinka tärkeitä esimerkiksi keskusteleminen, kuunteleminen ja tuen osoittaminen läheisissä ihmissuhteissa ja niiden hoitamisessa ovat. Monissa kouluissa on myös käytössä sovittelumenettely, jossa oppilaat itse hoitavat keskustelemalla ristiriita- ja ongelmatilanteita. Nämä kaikki esimerkit kertovat siitä, että puheviestinnän sisällöt ovat vahvasti osana jokapäiväistä elämää. Tilanteen voi tulkita myös niin, että puheviestinnän asiantuntijoille on tilausta.

Puheviestinnän opiskelijat ovat valmistuttuaan sijoittuneet perinteisesti opettaja- ja koulutustehtäviin, tiedottajiksi, toimittajiksi sekä erilaisiin viestinnän alan johdotehtäviin niin yksityiselle kuin julkisellekin sektorille. Varmaa on se, että esimerkiksi yhä edelleen teknologisoitua yhteiskuntaa tulee tarvitsemaan osaajia, jotka hallitsevat vuorovaikutukseen liittyviä lainalaisuuksia uudenlaisissa ympäristöissä. Myös aivan uudet aluevaltaukset ovat mahdollisia. Yhtenä uutena puheviestinnän asiantuntijan työskentelymuotona voisi pitää eräänlaista konsultointityötä. Suomessa kaikenlainen ihmisille tarjottava keskusteluapu on lähes poikkeuksetta sosiaali- ja terveystieteiden alla, mutta muualla maailmassa vuorovaikutuksen asiantuntijat ovat mukana esimerkiksi parisuhdeneuvonnassa tai kriisitilanteissa. Puheviestinnän asiantuntija voi toimia paitsi itse konsultaatiotyössä myös tarjota vuorovaikutuskoulutusta muille ohjaus-, neuvonta- ja konsultaatiotyötä tekeville (Isotalus 2012.)

Silmäys puheviestinnän tuoreeseen tutkimukseen kertoo, että puheviestintää tutkitaan laajasti ja monipuolisesti. Ihan sanan varsinaisessakin merkityksessä. Esimerkiksi opetusviestintään keskittyneessä *Communication Education* -julkaisussa tullaan tämän vuoden alusta lähtien julkaisemaan yhä enemmän monitieteellistä tutkimusta (Witt 2012). Jos puheviestinnän tutkijat alkavat tehdä tutkimusta enemmän muiden tieteenalojen tutkijoiden kanssa, tarkoittaa se kenties myös moniammatillisuutta työelämässä.

Laaja-alaisuuden nostaa esiin myös viestinnän emeritusprofessori Bruce Gronbeck (2012). Hän pitää laaja-alaisuutta keinona selviytyä työelämässä, ja kehottaa kouluttautumaan niin laaja-alaisesti kuin mahdollista sekä olemaan valmis liikkumaan osaamisensa eri alueilla niin paljon kuin mahdollista. Tampereen yliopiston uudet puheviestinnän opiskelijat ainakin tulevat olemaan kasvokkain jonkinsorttisen laaja-alaisuuden kanssa jo luonnostaan, koska kandidaatin tutkinto on kauttaaltaan laaja-alainen.

Puheviestintä on kenties historiansa vuoksi nähty pitkään käytäntöpainotteisena oppiaineena ja alana (Isotalus 2006). Jos tarkastellaan tulevaisuuden vaatimuksia laaja-alaisuuksineen, täytyy todeta, että pelkällä käytännöllisyydellä ei pärjää. Laaja-alainen asioiden hallinta edellyttää myös vankkaa tieto- ja teoriapohjaa. Se, että puheviestinnän asiantuntijalla on itsellään hyvät käytännön vuorovaikutustaidot on tietysti erinomainen asia, mutta puheviestinnän oppiaineen ja tieteenalan tulee tarjota opiskelijalleen tietoa puheviestinnästä (Isotalus 2006). Riittävä tieto yhdessä analyysi- ja sovelluskyvyn kanssa auttaa myös käytännön työssä.

3 TÄYDENNYSKOULUTUS JA ELINIKÄINEN OPPIMINEN KORKEAKOULUMAAILMASSA

3.1 Täydennyskoulutuksen ja elinikäisen oppimisen lähtökohtia

Elinikäisen oppimisen perusajatuksen mukaan ihminen kykenee oppimaan koko ikänsä, ja selviytyäkseen hänen on opittava koko ikänsä (Nyyssölä & Hämäläinen 2001). Perusajatus tukee hyvin Opetus- ja kulttuuriministeriön (2012) ajatusta siitä, että oppiminen ei pääty suoritettuun tutkintoon. Oppiminen selviytymisen edistäjänä antaa taas hyvin perspektiiviä esimerkiksi työelämän jatkuvan muutoksen luonteelle. Yksilö, joka kykenee oppimaan ja uudistumaan selviytyy todennäköisesti helpommin myös kilpailun ja tehokkuuden yhteiskunnassa.

Korkeakouluopiskelijat ja korkeakoulusta valmistuneet tarvitsevat mahdollisuuksia oppimiseen ja kehittymiseen jatkuvasti muuttuvassa maailmassa. Tästä syystä elinikäinen oppiminen on kirjattuna myös yliopistolakiin. Vuonna 2009 voimaan tullut uusi yliopistolaki toteaa, että yliopistojen tehtävänä on edistää elinikäistä oppimista. Lain mukaan yliopistot voivat järjestää esimerkiksi avointa yliopisto-opetusta ja täydennyskoulutusta. Yliopistojen perustehtäviin täydennyskoulutus ei siten kuulu.

Täydennyskoulutus tarkoittaa tutkinnon suorittaneille suunnattua aikuiskoulutusta. Yliopistojen täydennyskoulutus on tutkintojärjestelmää täydentävä ja työelämän tarpeisiin suunnattu koulutusmuoto. (Hietaniemi-Virtanen 2010, 13-14.) Taskinen (2008) jakaa täydennyskoulutuksen kolmeen kategoriaan: a) perustutkinnon jälkeinen koulutus, jonka tarkoituksena on parantaa akateemisten kansalaisten ammatillista kvalifikaatiota, b) yksityisten ja julkisten työnantajien tilaamat koulutus- ja kehittämispalvelut, joiden tarkoituksena on tuottaa tietoa, osaamista ja ratkaisuja tilaajan esittämiin ongelmiin sekä c) avoin tarjonta, jolla voidaan vastata yksilöllisiin tieto- ja osaamistarpeisiin. Tässä työssä ollaan kiinnostuneita koulutuksesta, joka liittyy perustutkinnon jälkeiseen elämään, ja joka on aiempaa osaamista täydentävää ja vastaa työelämän tarpeisiin.

Yliopistot Suomessa ovat tarjonneet täydennyskoulutusta 1960-luvun lopulta lähtien. Teknilliseen korkeakouluun perustettiin vuonna 1968 Yhdyskuntasuunnittelun jatkokoulutuskeskus, jossa yhdistyivät täydennyskoulutus ja jatkotutkintoon tähtäävä opetus. Hieman myöhemmin Helsingin yliopiston maatalousmetsätieteelliseen tiedekuntaan perustettiin täydennyskoulutus- ja neuvontaopin keskus. Helsingin yliopiston alaisuudessa perustettiin myös Lahteen tutkimus- ja koulutuskeskus. Suomen ensimmäinen laaja-alainen koko yliopiston jatkotutkimuskeskus perustettiin Tampereen yliopistoon vuonna 1970. Myöhemmin nimi vaihtui täydennyskoulutuskeskukseksi. Täydennyskoulutuskeskukset ovat koko historiansa ajan olleet kiinteässä vuoropuhelussa ympäröivän yhteiskunnan kanssa; tietoa ja kuulumisia on vaihdettu puolin ja toisin (Taskinen 2008.)

Täydennyskoulutuskurssit ovat yleensä lyhytkursseja, erikoistumisopintoja tai työllisyys- tai muita kursseja. Hietaniemi-Virtanen (2010) on tarkastellut Suomen viiden ison monialaisen yliopiston (Helsinki, Jyväskylä, Oulu, Turku ja Tampere) täydennyskoulutustarjontaa vuosien 2000-2008 aikana ja havainnut, että noin neljäkymmentä prosenttia tarjonnasta on ollut lyhytkursseja. Tarkastelussaan Hietaniemi-Virtanen (2010) on myös todennut täydennyskoulutuksen osallistujamäärän laskeneen koko tarkastelujakson ajan. Selitys viimeksi mainitulle saattaa löytyä esimerkiksi siitä, että koska täydennyskoulutus ei kuulu yliopistojen perustehtävään, on yliopistojen kerättävä rahoitus täydennyskoulutukseen kurssimaksuissa. Tämä saattaa nostaa kurssien hinnan opiskelijalle turhan korkeaksi. Näin myös useat työelämässä toimivat korkeakoulutetut päätyvät hakemaan täydennyskoulutusta muualta kuin yliopistojen täydennyskoulutuskursseilta.

3.2 Täydennyskoulutuksen monet vaikutukset ja suuntaviivat

Täydennyskoulutuksen vaikutukset koskettavat paitsi yksilöä myös koko yhteiskuntaa. Lehtisen (2010) mukaan täydennyskoulutukseen hakeutuminen kehittää akateemista asiantuntijuutta peruskoulutuksen jälkeen. Se, että korkeasti koulutettujen työntekijöiden keskuudessa kehittyy vahva dynaamisen asiantuntijuuden kulttuuri, on Lehtisen (2010) mielestä tärkeää koko yhteiskunnan kannalta.

Sillä, että akateemista asiantuntijuutta tuetaan täydennyskoulutuksen avulla, voi olla myös koulutuspoliittisia vaikutuksia. Korkeakouluopintojen myöhäisestä aloittamisajasta ja valmistumisen venymisestä on keskusteltu jo useita vuosia. Uusien ylioppilaiden toivotaan pääsevän yhä nopeammin kiinni opintoihinsa. Samaan aikaan on huomattu, että isolla osalla opiskelupaikan lunastaneista on jo aiempi korkeakoulututkinto tai opiskeluoikeus korkeakoulussa. Halttunen (2010) on sanonut, että asiantuntijalle on ominaista syventää ja laajentaa osaamistaan työuran edetessä. Asiantuntijan tulisi siis erikoistua, ei aloittaa opintoja alusta uudelleen. Asia ei varmastikaan ole näin yksikertainen ja ratkaisultaan helppo, mutta mikäli valmistuneet sen sijaan, että hankkivat uuden opiskelupaikan täydennyskouluttaisivat itseään, voisi myös näille ensimmäistä opiskelupaikkaansa tavoitteleville jäädä enemmän aloituspaikkoja.

Lehtisen (2010) mielestä edellytyksenä akateemisen asiantuntijuuden syventymiselle on muun muassa se, että aletaan kehittää selkeästi tavoitteellisia ja hyvin organisoituja jatkokoulutusmahdollisuuksia ja erityispätevyyksiä. Opetus- ja kulttuuriministeriön (2012) kehittämissuunnitelman mukaan tämä on jo huomioitu. Uuteen hallitusohjelmaan on kirjattu, että korkeakoulututkinnon suorittaneiden täydennyskoulutusmahdollisuuksia parannetaan luomalla tutkintoa täydentäviä korkeakoulujen erikoistumiskoulutuksia. Erikoistumiskoulutukset ovat laajoja, vähintään 30 opintopisteen laajuisia osaamiskokonaisuuksia.

Laajojen opintokokonaisuuksien puolesta on jo aiemmin ottanut kantaa myös Yliopistojen aikuiskoulutusverkosto UCEF, joka lausunnossaan (2011) toteaa, että laajojen osaamiskokonaisuuksien järjestelmä toisi suomalaiseen koulutusjärjestelmään uudentyypin korkeasti koulutettujen osaamista kehittävän elementin. Järjestelmän olisi mahdollista yhdistää kehittyvää tutkimustietoa ja eri toimialojen kehittyneimpiä käytäntöjä tavalla, joka palvelisi tehokkaasti korkeatasoisen asiantuntijaosaamisen ylläpitämistä ja yhteiskunnan ja työelämän kehittämistä. Samassa lausunnossa nostetaan esille myös se, että kokemus on osoittanut vaativissa työtehtävissä toimiville parhaiten sopivaksi pitkäjänteisten, noin 1,5 -3 vuoden mittaisten koulutusprosessien.

Laajoja osaamiskokonaisuuksia rakennetaan, koska tutkinnon jälkeisen osaamisen kehittämiseen halutaan joustavia ja vaihtoehtoisia malleja. Korkeakoulu-

tutkinnon jälkeistä koulutuskenttää halutaan myös selkeyttää. (Halttunen 2010.) Tällä viitataan kenties siihen, että tohtoriopintoja käytetään toisinaan täydennyskoulutuksen kaltaisena osaamisen syventämisen välineenä, eikä sitä nähdä aina tarkoituksenmukaisena tapana. Laajojen osaamiskokonaisuuksien avulla pyritään lisäksi tunnistamaan ja ennakoimaan tulevaisuuden osaamistarpeita (Halttunen 2010).

Toisenlainen joustavan täydennyskoulutuksen malli on korkeakoulutettujen oppisopimustyyppinen koulutus. Yliopistojen aikuiskoulutusverkosto UCEFin (2011) mukaan tällainen koulutus on aloitettu jo edellisellä hallituskaudella erillisellä määrärahalla, ja se on mahdollistanut yliopistoille pitkien koulutusohjelmien tutkimuspohjaisen ja työelämälähtöisen kehittämisen. Toteutetuissa koulutuksissa on monilla aloilla luotu aikaisempaa kiinteämpi työelämäyhteys sekä koulutusten suunnittelussa että toteutuksessa.

3.3 Täydennyskoulutus Tampereen yliopistossa

Tampereen yliopiston elinikäisen oppimisen strategiassa (2008, 2) kerrotaan, että täydennyskoulutuksella on ollut ja on edelleen Tampereen yliopistossa tärkeä merkitys elinikäisen oppimisen periaatteiden toteuttajana. Samassa strategiassa todetaan tosin myös, että elinikäinen oppiminen katsotaan osaksi yliopiston palveluja ja se integroituu muuhun toimintaan. Elinikäistä oppimista ei näin olleen nähdä vain maksavien asiakkaiden tai opiskelijoiden palvelemisena. Elinikäisen oppimisen strategiassa (2008, 4) sanotaan lisäksi, että yliopistossa tutkinnon suorittaneiden täydennyskoulutusta pidetään tärkeänä tehtävänä akateemisen asiantuntijuuden ylläpitämiseksi ja edelleen kehittämiseksi. Täydennyskoulutuksella nähdään niin ikään olevan myös strateginen merkitys tutkimuksen, tutkinto-opetuksen ja ympäröivän yhteiskunnan vuorovaikutuksessa.

Täydennyskoulutusta hallinnoi pitkään erillislaitoksena toiminut täydennyskoulutuskeskus (TYT). Tammikuussa 2011 Tampereen yliopistossa tapahtuneen rakennemuutoksen yhteydessä täydennyskoulutustoiminta siirtyi osaksi vasta perustettujen tieteenalayksiköiden tutkimus- ja kehittämispalvelutoimintaa. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että projektit ja suunnittelijat siirtyivät kunkin alan

mukaiseen tieteenalayksikköön. (Mäkinen 2011.) Tieteenalayksiköissä täydennyskoulutusta pyritään kehittämään omilla täydennyskoulutustyöryhmillä.

Mäkinen (2011) toteaa, että uudessa mallissa on mahdollista esimerkiksi vahvistaa yliopistollisuutta. Tämä tarkoittaa muun muassa tutkimusperustaisuuden ja asiakastarpeen yhdistämistä tutkintoa täydentävässä koulutuksessa. Uusi malli mahdollistaa myös tutkimustiedon välittymisen parantumisen. Toivottavaa on myös, että yliopiston omien asiantuntijoiden kiinnostus tutkintoa täydentäviin koulutusohjelmiin ja kehittämishankkeisiin vireytyy. Uuden mallin haasteina Mäkinen (2011) näkee perustutkinto-opetuksen, tutkinnon osien ja tutkintoa täydentävän koulutuksen rinnakkaiselon ja soveltuvan integroinnin. Myös tieteenalayksiköiden erilaisuus ja erilainen suhde täydennyskoulutustoimintaan, poikialaisuus, monitieteellisyys ja moniammatillisuuden tukeminen ovat tulevaisuuden haasteita.

Hietaniemi-Virtasen (2010) Tampereen yliopiston täydennyskoulutuksesta laatiman selvityksen tavoitteena oli tuoda yliopiston sisällä pohdittavaksi se, mikä merkitys täydennyskoulutuksella on osana yliopistollista toimintaa ja mitä lisäarvoa aiempaa tiiviimpi yhteistyö voi täydennyskoulutustoimijoille antaa. Selvityksessä haastateltiin Tampereen yliopistossa täydennyskoulutusta harjoittavat laitokset ja yksiköt. Silloinen puheopin laitos ei ollut haastateltujen joukossa.

Hietaniemi-Virtasen (2010, 33) selvitykseen haastatellut täydennyskoulutustoimijat toivat esille sen, että tutkintorakenteen uudistus mahdollisesti kaventaa tutkintoja, jolloin täydennyskoulutuksen rooli kasvaa. Haastatellut pohtivat myös yliopiston ja yksilön velvollisuuksia täydennyskoulutuksessa. Eräs haastatelluista koki, että yliopiston on annettava tuotteelleen (tiedot, taidot) elinikäinen takuu, ja tässä ajatuksessa täydennyskoulutus on eräänlaista takuuhuoltoa. Vastuu opiskelijoista ei siis päättyisi tutkinnon suorittamisen jälkeen vaan jatkuisi sen jälkeen täydennyskoulutuksena. Muutamit haastatelluista totesivat taas yliopistotutkinnossa saatavan sellaista yleissivistävää osaamista, jonka pohjalta valmistuneet kykenevät myös omiin valintoihin täydennyskoulutuksessa: aina ei tarvitse osallistua täydennyskoulutukseen vaan valmistuneet voivat kehittää itseään esimerkiksi lukemalla alan kirjallisuutta.

Hietaniemi-Virtasen (2010, 33-34) selvitys kertoo, että monilla laitoksilla koettiin tärkeäksi olla systemaattisesti yhteydessä valmistuneisiin. Sen koettiin olevan hyödyllistä molemmiin puolin. Haastatteluissa pohdittiin myös vaihtoehtoa, jossa alumnitoiminta liitettäisiin kiinteämmin täydennyskoulutukseen. Hietaniemi-Virtasen (2010, 34) mielestä voisi olla tärkeää, että kotiyliopisto kutsuisi opiskelijat määräajoin päivittämään opintojaan. Mikäli näin tapahtuisi, valmistuneet eivät välttämättä myöskään hakisi täydennyskoulutusta muilta tahoilta.

Kuten tässä luvussa aikaisemmin todettiin, puheopin laitos ei kuulunut niiden toimijoiden joukkoon, joita täydennyskoulutusta tarkastelemaan selvitykseen haastateltiin. Verrattuna moneen muuhun täydennyskoulutusta tarjoavaan laitokseen ja yksikköön, puheviestinnän täydennyskoulutus näyttää pienimuotoisempaan. Puheviestinnän täydennyskoulutusta on kuitenkin tarjottu useamman vuosikymmen ajan. Koulutus on suunnattu pääasiassa yliopiston ulkopuolisille tahoille, ja puheviestinnällä on pitkät perinteet esimerkiksi työyhteisöjen kouluttamisessa. Puheviestinnän täydennyskoulutus on ollut myös hallinnon ja johtamisen koulutusta. (Välikoski 2012.) Puheviestinnällä on tarkoitus säilyttää vanhat täydennyskoulutuskumppanit sekä uutena lisätä täydennyskoulutusta myös omasta oppiaineesta valmistuneille.

4 PUHEVIESTINNÄN ASIANTUNTIJOIDEN AJATUKSIA TÄYDENNYSKOULUTUKSEN TARPEISTA NYT JA TULEVAISUUDESSA

4.1 Kartoituksen toteuttaminen ja tulosten analyysi

Kehittämishankkeen tarkoituksena oli selvittää, minkälaisia täydennyskoulutukseen liittyviä toiveita ja tarpeita Tampereen yliopiston puheviestinnän oppiaineesta valmistuneilla maistereilla ja tohtoreilla sekä tohtoriopintojaan tekevillä on. Kartoituksella haluttiin selvittää, kokivatko puheviestinnän asiantuntijat ja ammattilaiset tarvetta täydennyskoulutukselle, ja minkälainen koulutus palvelisi heidän tarpeitaan parhaiten. Kartoituksen tavoitteena oli selvittää myös sitä, millaisena puheviestinnän asiantuntijat alan tulevaisuuden näkevät, ja minkälaista osaamista puheviestinnän asiantuntijoilta tulevaisuudessa edellytetään.

Kartoitus tehtiin sähköisellä kyselylomakkeella (Liite 1), joka lähetettiin Tampereen yliopiston puheviestinnän alumnisähköpostilistalle ja jatko-opiskelijoiden listalle. Kysely toteutettiin maaliskuussa 2012. Kyselyyn vastasi neljä henkilöä. Kyselyssä saadut vastaukset analysointiin käyttäen laadullista sisällönanalyysiä.

4.2 Tulokset

Vastaajat edustivat sekä puheviestinnän alan pidempää kokemusta että nuorempaa osaamista; vastaajat olivat suorittaneet perustutkintonsa vuosina 1991-2010. Alalle sijoittumisen näkökulmasta vastaajat sen sijaan eivät olleet yhtä heterogeenisiä: kolme vastaajaa neljästä toimi vastaushetkellä opetus- ja koulutustehtävissä. Neljäs vastaaja ei ollut vastaushetkellä töissä. Se, että vastaajista suurin osa työskenteli opetus- ja koulutustehtävissä kertoo ehkä siitä, että se on yksi yleisimmistä urasuunnista puheviestinnän asiantuntijoilla. Opetus- ja koulutusalojen vastanneiden osuus kuvastaa kenties myös sitä, että opetus- ja koulu-

tustehtävissä toimivat henkilöt tuntevat kaipaavansa täydennyskoulutusta. Tai toisaalta ovat aktiivisia oman osaamisensa päivittämiseen liittyvissä kysymyksissä.

Kaikki vastaajat olivat kiinnostuneita täydennyskoulutuksesta ja pitivät sitä itselleen tärkeänä, kolme vastaaja neljästä jopa erittäin tärkeänä. Tämän aineiston perusteella täydennyskoulutukselle näyttäisi siten olevan kysyntää.

Koulutuksen sisällöiksi vastaajat toivoivat puheviestinnän alan uusinta tietoa yleisesti sekä erityisesti esimerkiksi ammatilliseen vuorovaikutukseen liittyen.

”Tietojen päivittämistä ajankohtaisiin, uusien puheviestinnän teorioihin liittyen.”

”Suhdekeskeinen viestintä ja vuorovaikutus vuorovaikutusammateissa.”

Teoreettisen sisällön lisäksi toivottiin vinkkejä käytännön työhön sekä työssä jaksamiseen ja viihtymiseen liittyviä teemoja.

”Toiminnalliset opetusmenetelmät.”

”Täydennyskoulutus olisi tuuletuskenttä opettajille hyvien käytänteiden ja myös epäonnistumisen ja jopa turhautumisen jakamiseen/poistamiseen.”

Edellä mainittujen sisältöjen lisäksi toivottiin muutakin kuin niin sanottua puheviestinnän alan koulutusta.

”Puheviestinnän koulutuksen lisäksi olisi erittäin tarpeellista olla osaamista esimerkiksi markkinointi- ja verkkoviestinnästä.”

Täydennyskoulutuksen toteutusmuodoista suosituimmiksi muodoiksi nousivat ryhmätyöskentely ja simuloitujen harjoitukset. Vastaajat saivat valita niin monta toteutusmuotoa kuin halusivat.

TAULUKKO 1. Vastaajien toive koulutuksen toteutusmuodosta

Toteutusmuoto	Valintojen lukumäärä yhteensä
Luento	3
Ryhmätyöskentely	4
Simuloidut harjoitukset	4

Valmiiden vaihtoehtojen lisäksi vastaajat saivat kertoa myös muita toivomiaan tapoja, joina mainittiin työpajat, erilaiset toiminnalliset menetelmät sekä verkkokurssien ja lähipäivien yhdistelmät. Vastaajat näyttäisivät siis toivovan toteutus tapaa, jossa he voivat olla itse aktiivisesti mukana.

Kaikkein mieluiten vastaajat osallistuisivat yhden päivän mittaisiin koulutuksiin. Vastaajat saivat valita niin monta vaihtoehtoa koulutuksen kestolle kuin halusivat.

TAULUKKO 2. Koulutuksen kesto

Kesto	Valintojen lukumäärä yhteensä
Muutama tunti	2
Päivä	4
Viikonloppu	2
Pidempikestoinen kurssi/ opintojakso	2

Myös keston suhteen vastaajat saivat lisätä valmiiden vaihtoehtojen lisäksi jotain muuta. Kiinnostusta oli myös puolitoista päivää kestävään, viikolla järjestettävään koulutukseen.

Kolme neljästä vastaajasta oli valmis osallistumaan koulutukseen, jonka itse maksaisi. Sopiva hinta koulutukselle olisi vastaajien mukaan koulutuksen pituudesta, sisällöistä ja kouluttajista riippuen 50-500 euroa. Neljäs vastaaja totesi täydennyskoulutuksen olevan osa ammatillista kehittymistä ja oman työn kehittämistä, ja siitä syystä sen tulisi olla työnantajan maksamaa.

Kahdella vastaajista oli aikaisempaa kokemusta täydennyskoulutuksesta. Kummankin kokemukset olivat myönteisiä. Vastaajat olivat hankkineet täydennyskoulutusta muun muassa erilaisten taidemuotojen sekä puheviestinnän hankkeiden ja projektien kautta. Toinen vastaajista totesi myös tohtoriopintojen toimineen omalla tavallaan laajana täydennyskoulutuksena.

Puheviestinnän asiantuntijan tulevaisuudessa tarvittavan osaamisen vastaajat näkivät moniulotteisena. Vastaajat totesivat puheviestinnän alan itsessään olevan laaja ja määrittelemätönkin, joten osaaminen riippuu paljon siitä missä työskentelee ja mitkä ovat työtehtävät.

”Ihmiset sijoittuvat tosi erilaisiin työtehtäviin, kuten opetus- ja kasvatusalalle, tiedottajan työhön, toimittajan työhön, työyhteisön johtotehtäviin jne. Osaamisen tarve riippuu siis tosi paljon siitä, missä työskentelee ja mitä tekee. Esimerkiksi opetustyössä pedagogiset taidot ja osaaminen ovat keskiössä.”

Yhtenä keskeisimpänä vahvuutena tulevaisuuden osaajalla mainittiin vahva tietopohja. Tietopohjan todettiin olevan välttämätön. Tietopohjan toivottiin pitävän sisällään esimerkiksi tutkimuksellisen työotteen ylläpitämisen. Vahvan tietopohjan lisäksi vastaajat korostivat myös taitoja. Tärkeimmiksi taidoiksi mainittiin esimies- ja johtamistaidot sekä tiimityötaidot.

”Pitää olla vahva ymmärrys vuorovaikutuksesta, ja se ymmärrys tulee teoreettisen kehityksen kautta. Teorian hallinta ja sovellustaito ovat tärkeitä.”

”Taitoja tarvitaan. Iso osa meistä työskentelee esimerkiksi johtotehtävissä, ja silloin täytyy kyetä mm. kohtaamaan erilaisia ihmisiä.”

Puheviestinnän tulevaisuutta määrittelee vastaajien mielestä myös eräänlainen erikoistuminen ja sen mukanaan tuoma moniammatillinen yhteistyö. Esimerkiksi puheviestinnän kurssien ja opintojaksojen nähtiin olevan tulevaisuudessa enemmän jollekin tietylle ryhmälle räätälöityjä, alakohtaisia, kuin isoille joukoille sopivia ja yleispäteviä. Puheviestinnän opettajalle tai kouluttajalle alakohtaisuus ja kurssin räätälöiminen edellyttää syvempää ymmärrystä myös siitä alasta/kohderyhmästä, jolle kurssi valmistellaan. Tällöin opettaja/kouluttaja tekee vastaajien mielestä todennäköisesti työtä myös kyseisten alojen asiantuntijoiden kanssa, ja näin työyhteisö laajenee.

Varsinaisen työhön liittyvän osaamisen lisäksi puheviestinnän asiantuntijoille toivottiin tulevaisuudessa rohkeutta tuoda esille sitä, mitä puheviestintä itse asiassa on ja mitä hyötyä siitä on.

”Yksi osaaminen voisi olla myös ihan se, että puheviestinnän ammattilaiset uskaltautuisivat vielä rohkeammin tuomaan esille puheviestinnän merkitystä yhteiskunnassa. Puheviestintä on muutakin kuin esiintymistä. Eli pidettäisiin meteliä itsestämme! Ehkä silloin asiaankin alettaisiin kiinnittää enemmän huomiota.”

5 YHTEENVETO JA POHDINTA

5.1 Puheviestinnän täydennyskoulutus

Elinikäisen oppimisen perusajatuksen mukaan oppiminen ei pääty nuorena hankittuun tutkintoon vaan jatkuu koko aikuisiän. Oppiminen nähdään myös jopa edellytyksenä elämässä selviytymiselle (Nyyssölä & Hämäläinen 2001). Kun ottaa huomioon nykyisen työelämän kehittymisen ja muutosvauhdin, vaikuttaa edellä mainittu perusajatus järkevältä. Pysyäkseen mukana muutoksen rattaissa, on jokaisen pyrittävä päivittämään omaa osaamistaan. Yksi mahdollisuus osaamisen päivittämiseen löytyy täydennyskoulutuksesta.

Tässä työssä tarkasteltiin puheviestinnän alan täydennyskoulutusta Tampereen yliopistossa. Työssä haluttiin selvittää sitä, minkälaista täydennyskoulutusta puheviestinnän asiantuntijat kokevat tarvitsevansa nyt ja tulevaisuudessa. Tampereen yliopiston puheviestinnän oppiaineen on tarkoitus kehittää yhdessä oppiaineestaan valmistuneiden kanssa tarpeisiin sopivaa täydennyskoulutusta. Täydennyskoulutustoiminnalla halutaan myös tiivistää suhteita oppiaineen ja sieltä valmistuneiden välillä sekä synnyttää aktiivista vuorovaikutusta oppiaineen ja työelämän välille.

Kartoituksen aineiston perusteella näyttäisi siltä, että täydennyskoulutusta pidetään tärkeänä osana omaa ammatillista kehittymistä, ja koulutuksesta ollaan kiinnostuneita, mikäli sitä vain on tarjolla. Täydennyskoulutuksen kehittämistyö, jota tehdään niin valtakunnallisesti korkeakoulutasolla, Tampereen yliopistossa kuin Tampereen yliopiston puheviestinnän oppiaineen parissa, vaikuttaisi siis olevan arvokasta.

Täydennyskoulutuksen ja aikuiskoulutuksen piirissä akateemisten alojen täydennyskoulutukseen kaavaillaan laajoja opinto- ja osaamiskokonaisuuksia (esim. Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012). Puheviestinnän asiantuntijoilla vaikuttaisi olevan kiinnostusta kuitenkin nimenomaan lyhyisiin, yhdestä kahteen

päivään kestäviin koulutuksiin. Koska laajat osaamiskokonaisuudet ovat vasta suunnitteilla, eivätkä ne siten toistaiseksi ole täydennyskoulutuksen arkipäivää, voi olla, ettei vastaajilla ollut riittävästi tuntemusta siitä, mitä kyselylomakkeessa mainitulla pidempikestoisella opintojaksolla tarkoitetaan. Toisaalta sekin on mahdollista, että pidempikestoinen koulutus ei tunnu houkuttelevalta ja omaan elämäntilanteeseen/asiantuntijuuteen nähden tarpeelliselta. Puolella vastaajista oli jo kokemusta täydennyskoulutuksesta, ja yhtenä täydennyskoulutusmuotona mainittiin esimerkiksi tohtoriopinnot.

Puheviestinnän asiantuntijuus ja osaaminen näyttäisi kartoituksen perusteella syntyvän vankasta puheviestinnän tieteenalan teoriapohjasta, johon yhdistellään niitä taitoja, joita kussakin työtehtävässä yksilöllisesti tarvitaan. Yleisen puheviestinnän alan uusimman tiedon lisäksi kaivattiin erityisesti tietoa ammatillisesta viestinnästä. Ymmärrys alakohtaisesta vuorovaikutusosaamisesta nähtiin myös puheviestinnän asiantuntijoiden vahvana tulevaisuuden osaamisalueena. Kuten aikaisemmin tässä työssä jo mainittiin, vuorovaikutustaidot ovat nykyään oleellinen osa lähes mitä tahansa työtehtävää tai ammattia. Jotta vuorovaikutusosaaminen erilaisissa työtehtävissä voi kehittyä, tarvitaan myös ammatillisen vuorovaikutuksen asiantuntijaosaamista tukemaan tätä kehitystä.

Vastaajat toivat ilmi sen, että puheviestinnän asiantuntijoiden työkenttä on laaja, ja työssä tarvittavien taitojen kirjo niin ikään laaja. Kartoituksen perusteella ainakin opetus- ja koulutustyössä sekä esimies- ja johtotehtävissä tarvittavalle osaamiselle olisi tarvetta. Huomion arvoista on sekin, että täydennyskoulutusta toivottiin varsinaisen puheviestinnän koulutuksen lisäksi myös esimerkiksi markkinointi- ja verkkoviestinnästä sekä työssä jaksamisesta. Täydennyskoulutuksella on siis vastaajien mielestä paitsi substanssiosaamista lisäävä myös työtä tukeva merkitys.

Täydennyskoulutuksen tulisi siis tarjota alan uusinta tutkimustietoa ja kertoa muista uusista suuntaviivoista sekä pyrkiä huomioimaan alan laaja-alaisuus työelämässä. Unohtaa ei kannata myöskään työtä tukevaa koulutusta.

5.2 Kartoituksen jälkeen

Puheviestinnän täydennyskoulutuksen tarpeen kartoittaminen on ollut mielenkiintoinen prosessi. Pieni harmin tunne liittyy siihen tosiasiaan, että koska vastaajia oli niin vähän, täytyy tuloksia tarkastella tietyllä varauksella. Syitä vastaamisen innottomuuteen voi olla monia: kyselyn ajankohta kesken kiireisen kevään tai myös se, että viesti kyselystä ei jostain syystä tavoittanut vastaanottajia. Yksi mahdollisuus on sekin, etteivät puheviestinnän asiantuntijat ja ammattilaiset laajassa mittakaavassa koe tarvitsevansa täydennyskoulutusta.

Täydennyskoulutuksen kehittälemistä kannattaa varmasti kuitenkin jatkaa. Se, että koulutuksen kohderyhmä (eli puheviestinnän oppiaineesta valmistuneet) otetaan mukaan koulutuksen suunnitteluun, on sekin hyvä asia. Se lienee ainut keino saada kysyntä ja tarjonta kohtaamaan oikeasti. Ja vaikka koulutus ei juuri kyseisellä hetkellä tuntuisikaan kiinnostavalta tai omaan tilanteeseen nähden sopivalta, tieto siitä, että oman alan täydennyskoulutusta järjestetään, on arvokas. Se saattaa myös rohkaista oma-aloitteisesti ottamaan yhteyttä koulutuksen tarjoajaan ja kysymään seuraavista suunnitelluista koulutuksista. Tämä lisää myös sitä kaivattua yhteydenpitoa oppiaineen ja sieltä valmistuneiden välillä.

Korkeakoulujen täydennyskoulutustoimijoiden ajatus laajoista osaamiskokonaisuuksista on myös kiehtova. Vaikka tämän kartoituksen vastaajat eivät laajoista täydennyskoulutusopinnoista erityisemmin välittäneetkään, voisivat ne olla yksi vakavasti otettava vaihtoehto perustutkinto-osaamisen täydentämiseen myös puheviestinnän alalla. Laajojen opintokokonaisuuksien kautta olisi paremmat mahdollisuudet erikoistua ja syventää osaamistaan esimerkiksi tässäkin kartoituksessa esiin nousseissa teemoissa.

LÄHTEET

Bocher, A. B. & Eisenberg, E. M. 1985. Legitimizing speech communication: An examination of coherence and cohesion in the development of the discipline. Teoksessa T. W. Benson (toim.) Speech communication in the 20th century. Carbondale: Southern Illinois University Press.

Halttunen, T. 2011. Tutkintoja täydentävä koulutus: laajat osaamiskokonaisuudet. Esitys pidetty UCEFin syysseminaarissa lokakuussa 2011.

Hietaniemi-Virtanen, N. 2010. Kohti uutta täydennyskoulutusmallia Tampereen yliopistossa. Tampere: Tampereen yliopisto.

Isotalus, P. 2005. To study speech or communication in speech communication? Teoksessa A-M. Laukkanen & J-P. Puro (toim.) Department (institute) of speech communication and voice research. 30 years of existence. Lectures presented at the festive seminar held 4 November 2004. Tampereen yliopisto. Puheopin laitos. Raportteja 3/2005.

Isotalus, P. 2006. Puheviestintä tietona. Virkaanastujaisesityelmä Tampereen yliopiston puheviestinnän professorin virkaan 7.4.2006. Prologi, 72-81.

Isotalus, P. 2012. Tiedotustilaisuus puheviestinnän oppiaineen tulevaisuudesta puheviestinnän opiskelijoille. Pidetty Tampereen yliopistolla 15.3.2012.

Jakku-Sihvonen, R. 2005. Kasvatustieteiden opetus ja asiantuntijan arkipätevyys. Teoksessa R. Jakkula-Sihvonen (toim.) Uudenlaisia maistereita. Keuruu: PS-Kustannus.

Keskinen, R. 1995. Puhetaidon traditiot Suomessa. Teoksessa M. Valo (toim.) Haasteita puheviestinnän opetukseen. Jyväskylä: Viestintätieteiden laitos, Jyväskylän yliopisto.

Lehtinen, E. 2010. Yliopistollisen asiantuntijan kehittyminen ja koulutus. Esitys pidetty UCEFin syysseminaarissa lokakuussa 2010.

Leino, T. 2005. Puheopin historiasta. Teoksessa A-M. Laukkanen & J-P. Puro (toim.) Department (institute) of speech communication and voice research. 30 years of existence. Lectures presented at the festive seminar held 4 November 2004. Tampereen yliopisto. Puheopin laitos. Raportteja 3/2005.

Mäkinen, J. 2011. Tampereen yliopiston täydennyskoulutus – muutoskuva 2011. Esitys pidetty UCEFin syysseminaarissa lokakuussa 2011.

Nyysölä K. & Hämäläinen, K. 2001 (toim.). Elinikäinen oppiminen Suomessa. Opetushallitus.

Opetusministeriö 2008. AKKU-johtoryhmän väliraportti.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012. Koulutus ja tutkimus vuosina 2011-2016. Kehittämissuunnitelma. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:1.

Readon, K. K. & Rogers, E. M. 1988. Interpersonal versus mass media communication: A false dichotomy. *Human Communication Research*, vol 15, 284-303.

Tampereen yliopisto 2008. Elinikäisen oppimisen strategia.

Tynjälä, P., Slotte, V., Nieminen, J., Lonka K. & Olkinuora E. 2004. Yliopistosta valmistuneet työelämässä. Teoksessa P. Tynjälä, J.Välimaa & M. Murtonen (toim.) *Korkeakoulutus, oppiminen ja työelämä. Pedagogisia ja yhteiskuntatieteellisiä näkökulmia*. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Valo, M. 1998. *Speech Communication in the Finnish Way: Fifteen Years of University Degrees of Speech Communication in Jyväskylä, Finland*. *Communication Education*, vol 47, 286-291.

Välikoski, T-R. 2012. Keskustelu 8.2.2012. Keskustelijoina Anna Kuitunen ja Tuula-Riitta Välikoski. Tampereen yliopisto.

Välimaa, J., Tynjälä, P. & Murtonen, M. 2004. Johdanto. Teoksessa P. Tynjälä, J.Välimaa & M. Murtonen (toim.) *Korkeakoulutus, oppiminen ja työelämä. Pedagogisia ja yhteiskuntatieteellisiä näkökulmia*. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Witt, P. L. 2012. The Future of Communication Education. *Communication Education*, vol 61, 1-3.

Ylipistojen aikuiskoulutusverkosto 2011. Yliopistojen aikuiskoulutusverkosto UCEFin lausunto luonnokseen Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaksi.

Yliopistolaki 2009. Suomen säädöskokoelma 558/2009.

LIITTEET

LIITE 1

Kyselylomake (toteutettu sähköisenä lomakkeena)

Puheviestinnän alan täydennyskoulutuksen tarpeen kartoitus

Tämän kartoituksen tarkoituksena on saada selville, millaista täydennyskoulutusta puheviestinnän alalla tarvitaan/halutaan. Ajatuksesi ja näkemyksesi asiasta ovat arvokkaita!

Taustatiedot

Valmistumisvuotesi?

Oletko tällä hetkellä töissä?

→ kyllä

→ ei

Kerro lyhyesti minkälaisissa tehtävissä toimit

→ avoin kenttä

Puheviestinnän alan täydennyskoulutus

1. Oletko kiinnostunut puheviestinnän alan täydennyskoulutuksesta?

→ kyllä

→ ei

2. Kuinka tarpeellisenä pidät täydennyskoulutusta itsellesi?

→ erittäin tarpeellisenä

→ tarpeellisenä

→ ei kovin tarpeellisenä

→ ei lainkaan tarpeellisenä

3. Minkälaisista sisällöistä toivoisit täydennyskoulutusta?

→ avoin kenttä

4. Miten toivot täydennyskoulutusta toteutettavan? Voit valita useamman vaihtoehdon.

→ luento-opetuksena

→ ryhmätyöskentelynä

→ simuloituina harjoituksina

→ muulla tavalla, millä?

5. Minkä mittaisesta koulutuksesta olet kiinnostunut? Voit valita useamman vaihtoehdon.

→ muutama tunti (esim. aamupäivä/iltapäivä/ilta)

→ päivä

→ viikonloppu

→ pidempikestoinen kurssi tai opintojakso

→ muu, mikä?

6. Oletko halukas osallistumaan maksulliseen koulutukseen?

→ kyllä

→ en

7. Kuinka paljon olisit valmis maksamaan koulutuksesta?

→ avoin kenttä

8. Oletko hankkinut aiemmin puheviestinnän alan täydennyskoulutusta?

→ kyllä

→ en

9. Minkälaisia kokemuksia sinulla on puheviestinnän alan täydennyskoulutuksesta?

→ avoin kenttä

10. Minkälaista osaamista puheviestinnän alalla mielestäsi tulevaisuudessa tarvitaan?

→ avoin kenttä